

Allokering av forvaltningskapital i norske sparebanker

En analyse av hvordan kapitalreguleringer og skatt på rentemarginen påvirker norske sparebankers allokering av forvaltningskapital mellom person- og bedriftsmarkedet.

Av Yngve Øye Løkås og Morten Stensland, master i Finansiell økonomi ved Norges Handelshøyskole, høsten 2015.

De siste årene har norske bankers andel av utlån i bedriftsmarkedet sunket til fordel for en økning i personmarkedet. Ved bruk av en matematisk modell viser vi at denne trenden delvis skyldes endringer i kapitaldekningskravet. I tillegg har vi analysert hvordan Scheel-utvalgets forslag om skatt på rentemarginen i personmarkedet vil påvirke hvordan bankene allokere forvaltningskapitalen mellom person- og bedriftsmarkedet. Modellberegningene våre viser at kapitaldekningskravet påvirker allokeringen av forvaltningskapital til personmarkedet positivt, mens skatt på rentemarginen vil gi en negativ effekt. Skatteeffekten vil ikke være stor nok til å reversere effekten av kapitaldekningskravet.

Sparebanker allokere sin forvaltningskapital mellom person- og bedriftsmarkedet. Vi har antatt at bankene allokere forvaltningskapitalen i den hensikt å maksimere profitten. Derfor har vi utledet et optimeringsproblem som maksimeres ved hjelp av Lagranges multiplikator metode. På den måten har vi utledet optimal allokering av forvaltningskapital mellom de to segmentene. Den viktigste antagelsen i modellen er at egenkapital er dyrere enn gjeld. Siden kapitaldekningskravet tvinger bankene til å holde en gitt mengde egenkapital i balansen, vil derfor bankenes profitt påvirkes negativt av kapitaldekningskravet. En annen viktig antagelse er at forvaltningskapitalen er konstant, noe som betyr at bankene hverken kan øke eller redusere totale utlån.

Modellen viser at kapitaldekningskravet reduserer attraktiviteten til bedriftsmarkedet, og øker attraktiviteten til personmarkedet. Årsaken til dette er at risikovektene som benyttes i utregningen av bankenes kapitaldekning er høyere i bedriftsmarkedet enn i personmarkedet. Det fører til at bankene må holde en større andel egenkapital bak utlån i bedriftsmarkedet enn i personmarkedet. Fordi egenkapital er dyrere enn gjeld kan bankene flytte forvaltningskapital fra bedrifts- til personmarkedet, og dermed redusere den totale kapitalkostnaden. Dette resulterer i større profitt, og følgelig at kapitaldekningskravet øker attraktiviteten til personmarkedet. Den høye risikovekten i bedriftsmarkedet gjenspeiler en større risiko for mislighold i dette segmentet enn i personmarkedet.

Finansdepartementet har utarbeidet et forslag til en skatt som skal fungere som en erstatning for ordinær merverdiavgift på marginbaserte tjenester i finanssektoren. Ved tidspunktet for utarbeidelsen av denne utredningen er finansielle tjenester unntatt merverdiavgift, noe som medfører at finansielle tjenester solgt til personmarkedet er underbeskattet. Den foreslåtte skatten beregnes derfor på rentemarginen i personmarkedet. Vi har inkludert skatten i modellen for å studere effekten den vil ha på bankens allokering av forvaltningskapital mellom person- og bedriftsmarkedet. Modellen viser at den foreslåtte skatten vil redusere attraktiviteten til dette segmentet.

For å kvantifisere effektene av kapitaldekningskravet og skatten, har vi anvendt modellen i en casestudie på en lokal norsk sparebank. Casestudien viser at kapitaldekningskravet har en betydelig effekt på hvordan sparebankene har allokert forvaltningskapitalen de siste årene. Modellens estimat på optimal allokering av forvaltningskapitalen før skatt på rentemargin samsvarer med bankens virkelige allokering, noe som indikerer at modellen treffer godt. Videre viser casestudien at skatten ikke vil kunne reversere hele effekten av kapitaldekningskravet på bankens optimale allokering av forvaltningskapital til personmarkedet. I en nærmere analyse av effektene av kapitaldekningskravet og skatten på rentemarginen, finner vi at sannsynligheten er lav for at skatteeffekten under noen omstendighet vil reversere effekten av kapitaldekningskravet.

Utredningen er viktig fordi den omhandler et tema som både er aktuelt og lite belyst i litteraturen. Modellen viser at trenden mot økt utlån til personmarkedet delvis kan tilskrives kapitaldekningskravene, samt at en foreslått skatt på rentemarginen vil kunne motvirke denne trenden.